

**Педагогічні проекти набуття самоосвітніх компетенцій молодшими
школярами як змістова складова курсу
„Педагогічні технології у початковій школі”**

Анотація. Розкрито сутність готовності майбутнього вчителя використання педагогічних технологій у початковій школі. Розглянуто практичний аспект доцільності використання проектної технології у навчально-виховному процесі початкової школи.

Ключові слова: педагогічні технології, проектна технологія, самоосвітні компетенції молодшого школяра, готовність майбутнього педагога.

Курс „Педагогічні технології у початковій школі” є складовою частиною дисциплін психолого-педагогічного циклу який студенти ПО опановують на 4 курсі. Метою курсу є розкриття сутності сучасних педагогічних технологій та наукових концепцій особистісно орієнтованого навчання і виховання молодших школярів, ознайомлення студентів з технологічним підходом в освіті, широким спектром педагогічних технологій через систему знань про основні нововведення, новації в початковій освіті, вихованні, управлінні; набуття студентами практичних навичок і досвіду здійснювати педагогічну діяльність у різних концептуальних системах; допомога майбутнім педагогам у професійному становленні.

Результатом опанування курсу „Педагогічні технології у початковій школі” має бути сформована у майбутнього вчителя готовність до реалізації навчально-виховного процесу початкової школи на основі активізації діяльності учнів (активних методів навчання).

Відомо, що сьогодні під терміном «готовність» розуміють досягнення високої майстерності у чомусь [1, с. 183]. Отже, забезпечення готовності майбутнього педагога - це, насамперед, забезпечення студента знаннями, вміння та навичками певної педагогічної технології. Майбутній учитель має знати: технологічний підхід до навчання; сучасні педагогічні технології, їх ознаки, класифікацію; педагогічних технологій на основі активізації

діяльності учнів (активних методів навчання), шляхи формування теоретичного та практичного досвіду застосування перспективних педагогічних технологій в шкільну практику. Майбутній учитель має вміти: описувати, характеризувати та аналізувати сучасні педагогічні технології; використовувати сучасні підходи до організації навчально-виховного процесу; використовувати педагогічні технології у фаховій діяльності відповідно до потреб, мети, завдань, формувати вміння моделювати пріоритетну педагогічну технологію за вибором, здійснювати дослідницьку і пошукову діяльність, працювати з різноманітними джерелами педагогічної інформації. Основну увагу студентів викладач акцентує на тому, що становлення особистості учня розпочинається у молодшому шкільному віці, тому підґрунтям його повинно стати набуття в рамках школи самоосвітніх компетенцій – якостей, які ґрунтуються на необхідному рівні сформованості освітньої діяльності та є показником її готовності до самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення, самоаналізу, самоконтролю, само вибору, самореалізації впродовж життя при усвідомленні особистих та суспільних потреб.

З огляду на вище сказане, а також враховуючи проблеми функціонування початкової школи, на нашу думку, розглянемо практичний аспект доцільності використання, у ході навчально-виховного процесу початкової школи проектної технології. Знаний у світі американський педагог І. Гудлед висуває дванадцять найважливіших положень, які відповідають сучасним вимогам до школи. Серед них: оволодіння учнями базовими навичками і фундаментальними процесами (читання, письмо, мовлення, математичні поняття та дії); інтелектуальний розвиток (мислення, вміння розв'язувати проблеми, здібність до самостійних суджень і прийняття рішень); підготовка до вибору професії й подальшої освіти. Сюди входять також громадянське виховання, формування позитивної „Я-концепції” і навичок міжособистісних стосунків, розвиток творчих здібностей, емоційний і фізичний розвиток, моральне виховання.

Зміни в суспільстві передбачають, безумовно, і зміни у початковій школі. По-перше, щорічно збільшується кількість навчальних предметів, постійно розширюються межі навчальних програм, потік нової інформації надзвичайно зростає з кожним днем. Майбутній педагог часто губиться: чого ж передусім треба навчити учнів? По-друге, навіть найталановитіший учитель не встигає за розвитком науково-технічного прогресу, не в змозі знати всього зі свого фаху. По-третє, змінилося суспільне замовлення школі. Нині Україні потрібні люди, здатні приймати нестандартні рішення, творчо мислити, орієнтуватися у проблемах сьогодення. По-четверте, майбутній педагог має враховувати що в час інформаційного буму - радикально змінюються взаємини між людьми.

Більшість учителів і науковців у всьому світі погоджується з цим, що слід переходити від „передання знань” до „навчання жити”. Школою освіта не закінчується, а починається. Не самі знання мають бути метою школи, а учень, який вважає знання, інтелект, духовний розвиток цінностями. Основною тезою сучасного розуміння методу проектів російський науковець Є. Полат називає вислів: „Усе, що я пізнаю, я знаю, для чого мені це потрібно та де і як я можу ці знання застосувати” [2, с. 66].

Робота над проектом – це самостійна діяльність учнів (індивідуальна, парна). Групова, яку діти здійснюють протягом певного відрізка часу. Не кожен групову роботу можна називати проектом. Проект передбачає певну сукупність навчально-пізнавальних прийомів, які дають змогу розв’язати ту чи іншу проблему в результаті самостійних дій учнів з обов’язковою презентацією цих результатів. Як педагогічна технологія проект містить у собі сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих уже за своєю суттю.

Проекти можуть бути різними, і використання їх у навчальному процесі потребує неабиякої підготовки майбутнього учителя. Існує кілька типів проектів: за *видом діяльності* - дослідницькі, пошукові, творчі, рольові, прикладні, ознайомлювально-орієнтуючі; за *змістом* – моно проекти (в

межах однієї галузі знань), міжпредметні проекти; за *характером контактів* - внутрішні (в межах закладу), регіональні (в межах району, області, країни), міжнародні (беруть участь представники різних країн); за *кількістю учасників* - особисті, парні, групові; за *терміном виконання* - короткотерміновими (розробляються протягом кількох уроків); середніх термінів (від тижня до місяця); довгостроковими (від місця до кількох місяців).

У практиці початкової освіти широко використовують навчальні моно проекти в межах одного предмета. Обирають найважливіші теми чи розділи. Звісно, робота над моно проектами передбачає залучення знань і з інших галузей науки для розв'язання певної проблеми, але сама проблема лежить у площині фізичних, історичних чи філологічних знань. Такий проект потребує реальної поурочної структуризації з чітким визначенням не тільки мети і завдань проекту, а й тих знань, умінь, яких учні мають набути під час роботи над проектом. Заздалегідь слід планувати логіку роботи на кожному уроці в групах (ролі в групах розподіляють самі учні), форму презентації учасники проекту обирають самостійно. Робота над такими проектами може здійснюватись у формі індивідуальних чи групових проектів у позаурочний час (на заняттях гуртків, клубів, у науковому товаристві). До таких проектів належать: літературні, природничі, екологічні, мовні, культурознавчі, спортивні, історичні, музичні тощо.

Проектна діяльність завершується реальним результатом, який: оформлюють у той чи інший спосіб (альбом, збірник, путівник, план-карта, фільм, виставка); публічно захищають (презентують); має бути реалізований практично у подальшій роботі навчального закладу (школи, гімназії); виготовлений, отриманий з допомогою сучасних методів роботи з інформацією (Інтернет та інші телекомунікаційні технології); представлений, за потреби, в друкованому вигляді, з додаванням дискети (на якій зазначено: ім'я автора, назву роботи, ім'я файлу, дату здачі роботи); оформлений з дотриманням правил елементарного дизайну (розподіл на абзаци, заголовки,

підзаголовки, шрифтові виділення, пояснення, уніфікація шрифтів, єдиний стиль); розрахований на вимогливе читацьке чи глядацьке сприйняття; результат містить довідково-допоміжний апарат.

Метод проектів дозволяє зблизити навчання з реальним життям, використати знання, уміння і навички, яких набувають учні під час навчальної діяльності, у позаурочний та позашкільний час, для вирішення практичних задач. Пропонуємо творчий міжпредметний проект для учнів 1-4 класів «Здоров'я дитини – багатство родини! Здоров'я народу – багатство країни!» реалізований студентами-практикантами Київського університету імені Бориса Грінченка Свиридовою Т., Бойко О. (академічної групи ПОБ-2-12-2. Од.) під час виробничої педагогічної практики на базі Копачівської ЗОШ І-ІІ ст.

ПРОЕКТ «Здоров'я дитини – багатство родини! Здоров'я народу – багатство країни!»

У 2011-2012 н. р. учні 1-4-х класів Копачівської ЗОШ І-ІІ ст. та волонтери-учні 5-8 класів працювали над проектом «Здоров'я дитини – багатство родини! Здоров'я народу – багатство країни!», ініціативу проведення якого взяли на себе органи учнівського самоврядування. Ця робота спрямована на формування позитивної мотивації щодо ведення здорового способу життя.

Учні завжди переповнені новими ідеями, мають невичерпний потенціал впливу на будь-який аспект життя. Життя, що планується і керується тільки дорослими, у якому переважає традиційний підхід до прийняття рішень, спричиняє відчуження школярів. Реалії життя диктують сьогоdnішнім школярам необхідність та потребу вміти розбиратися в існуючих ситуаціях, розуміти роль та місце в громаді, в суспільстві, мати змогу впливати на процеси, що відбуваються. Тому з метою створення вільного простору для нових ідей і дій, активного і прямого залучення учнів до творчої роботи, активом шкільного учнівського самоврядування була ініційована робота над проектом «Здоров'я дитини – багатство родини! Здоров'я народу – багатство країни!».

Мета проекту: формування здорового способу життя шляхом підвищення рівня обізнаності учнів, посилення освітньо-профілактичної роботи учнів; формування інформаційного простору для дітей різних вікових груп; залучення школярів до пошуку, аналізу і поширення інформації щодо проблем здоров'я та шляхів їх подолання.

Завдання проекту:

- планування та здійснення виховної роботи, надання інформаційної допомоги з питань формування здорового способу життя, профілактики небезпечної для здоров'я та життя поведінки в школі й побуті;
- створення архіву інформаційно-освітніх матеріалів (ІОМ), залучення до цієї роботи вихованців, батьків;
- надання можливостей учням реалізувати власні інтереси та інформаційні потреби в дружньому неформальному середовищі, власні ініціативи шляхом залучення до пропаганди здорового способу життя.

Учасники проекту:

- школярі віком 6-10 років;
- волонтери віком 11-14 років;
- класоводи 1-4 класів, студенти-практиканти;
- педагог-організатор, вчителі фізичної культури, біології та інформатики, бібліотекар, медичний працівник ФАП, батьки.

Тип проекту: груповий, довготривалий.

Зміст проекту

I. Підготовчий етап

Визначення теми і мети.

У чому полягає задум? Зібрати інформацію; про складові та чинники здоров'я; правила безпечної поведінки та гігієни школяра; етику спілкування в класі, школі.

Для чого це потрібно? Формувати навички здорового способу життя; турботливе ставлення до власного здоров'я та життя.

II. Планування діяльності

Картка-підказка «Наш проект» (для кожної вікової групи)

Клас: 1-4 класи. *Група:* 20 учнів

Наш проект називається: «Здоров'я дитини – багатство родини!
Здоров'я народу – багатство країни!»

Що ми хочемо зробити? Зберегти своє здоров'я та життя задля блага всього народу України!

Що буде головним результатом роботи? Здоровий спосіб життя дитини, родини.

До кого ми будемо звертатися по допомогу? Громади села, району.

III. Виконання проекту

1. Обговорення у класі важливості проблеми.
2. Висловимо пропозиції щодо форм представлення результату.
3. Визначимо джерела потрібної інформації.
4. Розподілимо обов'язки між учасниками.
5. Зберемо необхідний матеріал.
6. Виготовимо продукт проекту (буклет, календар, міні-посібник, публікація, рекомендації для учнів та їх батьків «Здоров'я дитини – багатство родини! Здоров'я народу – багатство країни!»).

IV. Захист проекту

1. Запросимо гостей і презентуємо проект.
2. Оцінимо роботу учасників.
3. Висунемо прогностичну тему наступного проекту.

Критерії оцінки результатів діяльності творчих груп.

1. Зміст інформаційно-освітніх матеріалів (ІОМ).
2. Нетрадиційні оригінальні ідеї розробки ІОМ, щоб забезпечити бажаний результат.
3. Рівень свідомості і активності учасників проекту.

Картка учасників колективного проекту

«Здоров'я дитини – багатство родини! Здоров'я народу – багатство країни!»

*Люди разом можуть здійснити те,
Що не в змозі зробити самотужки.*

Д. Вебстер

Школа: Копачівська ЗОШ І-ІІ ст., Обухівського р-ну, Київської обл.

Клас: 4 клас

Група: Діана Ф., Марія М., Сергій П., Андрій Г., Оксана Б., Ксенія Р., волонтери: Каріна Ф., Ярослав М.

Девіз: *Яке то щастя прокинутись зрання*

І знати, що здоровий тілом і душею.

Радіє сонце, усміхається Земля

І небо мріє вдалині над нею.

Наш міні-проект: Вплив природних чинників на стан здоров'я людини

Мета проекту: з'ясувати значення природних факторів та їх вплив на здоров'я людини, ознайомитись з народними методиками оздоровлення організму дитини, формувати здоровий спосіб життя.

Основні завдання:

- збір інформаційного матеріалу теорії та досвіду практики з питань формування здорового способу життя, профілактики небезпечної для здоров'я та життя поведінки в школі й побуті;
- створення архіву інформаційно-освітніх матеріалів;
- проведення діалогів, зустрічей, свят, змагань, конкурсів, естафет ділових ігор для надання можливостей учням реалізувати власні інтереси та інформаційні потреби в дружньому неформальному середовищі, власні ініціативи шляхом залучення до пропаганди здорового способу життя.

Нам знадобиться під час проекту: інтернет-ресурси, бібліотечний фонд сільської бібліотеки; консультації: лікарів - педіатра, гомеопата, фізіотерапевта; вчителів - біології, географії, українознавства, хімії, фізичної культури; фахівців - екології та генетики.

Нам слід прочитати: 1. О. Воропай., Звичаї нашого народу. Етнографічний опис. І, ІІ част. – Київ, 1991. – 453 с., 445 с.

2. Як створити Школу сприяння здоров'я . / О.Ващенко, С.Свириденко. – К.: Шк.. світ, 2008. - 112с.

Ми будемо звертатися по допомогу і поради: бабусі-костоправа нашого села Ольги Калістратовни Глущенко, знавця лікарських рослин

Бориса Михайловича Дзюби, настоятеля храму Казанської Божої Матері отця Володимира.

План виконання роботи:

1. Обговорення у класі важливості проблеми. Висловимо пропозиції щодо форм розв'язання завдань, шляхів досягнення та представлення результату.

2. Визначимо джерела потрібної інформації. Розподілимо обов'язки між учасниками.

3. Зберемо необхідний матеріал. Аналіз та систематизація матеріалів.

4. Обговорення забраного матеріалу. Виготовимо кінцевого продукту проекту.

5. Захист проекту: Презентація усного журналу «Людина в радіаційному середовищі», Семінар-практикум «Традиційні та нетрадиційні системи загартування», Свято здоров'я «Тато, матуся і я – здорова сім'я» та буклет «Наші друзі – лікарські рослини», пам'ятка здоров'я «Я - першокласник».

6. Підіб'ємо підсумки:

Чи ми виконали те, що задумали? Так!

Що було зроблено добре? Аналіз першоджерел і народними цілителями. та пізнавальне спілкування з цікавими фахівцями.

Що особливо запам'яталось? Міні-експедиція «Лікарські рослини рідного краю» під керівництвом знавця лікарських рослин Бориса Михайловича Дзюби.

Кому ми хотіли б подякувати за допомогу? Кураторам проекту – Свиридовій К. В., Бойко О.Г., фельдшеру ФАПУ - Пальцун Л.О., бабусі-костоправу - Глущенко О.К., знавцеві лікарських рослин - Дзюбі Б.М., настоятелю храму Казанської Божої Матері - отцю Володимиру.

Хто міг би нам подякувати за цей проект? Громада села Копачів, вихователі дитячого садка «Джерельце».

Як дорослі оцінили нашу роботу? Добре.

Як друзі оцінили нашу роботу? Добре.

7. Висунемо прогностичну тему наступного проекту: Абетка здорового харчування: традиції, звичаї, перспективи.

Отже, в основі проектної технології лежить розвиток пізнавальних навичок молодших школярів, критичного мислення, вміння конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі. Проект завжди передбачає розв'язання якоїсь проблеми і потребує при цьому сукупності певних методів та засобів навчання, а також необхідності інтегрування знань та вмінь із різноманітних сфер науки, техніки, творчих галузей. Опанувавши курс „Педагогічні технології у початковій школі” майбутні вчителі

початкової школи створюють персональну базу професійної підготовки для наукового осмислення ними основних концепцій і педагогічних технологій. Одержані знання допоможуть майбутньому фахівцю у вирішенні професійних задач, у формуванні власних професійних якостей, та забезпечать педагогічну майстерність у реалізації проектної технології в початковій школі.

Список використаних джерел:

1. Тлумачний словник української мови: Понад 12 500 статей (близько 40 000 слів) / За ред. д-ра філологічних наук, проф. В.С. Калашника. – 2-ге вид., випр. і доп. – Х.: Прапор, 2005. – 992 с.
2. Екологізація навчально-виховного середовища освітнього закладу: навч.-метод. посібник / уклад. Н.В. Кудикіна, Л.В. Романенко, К.А. Романенко, Т.А. Іваха – О.: Обухів. друк., 2010. – 208 с.